

כתיבה ועריכה: מאיר אביטן

סילקא - סלק

הנוהגים לקיים את סדר ראש השנה לפני ברכת המוציא, יברכו לפני אכילת הירק "בורא פרי האדמה". אם כבר בירכו על הקרא, על הרוביא או על הסלק אין מברכים שוב ואומרים רק: "יהי רצון..."

בְּרַךְ אֶתָּה ה' אֱ-לֹהֵינוּ מִלֶּךְ הָעוֹלָם בּוֹרָא פְּרֵי הָאָדָמָה.

לאחר האכילה אומרים בקשה זו:

יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ וְאַלְקֵינוּ אֲבוֹתֵינוּ

שִׂסְתִּלְקוּ אוֹיְבֵינוּ וְשׁוֹנְאֵינוּ וְכָל מְבַקְשֵׁי רָעֵתֵנוּ

או: שִׂסְתִּלְקוּ עוֹנוֹתֵינוּ. (ואפשר גם וגם)

בקשה אישית:

כל אחד ואחת יכולים להוסיף את מה שברצונם שִׂסְתִּלְקוּ, את הגורמים הפנימיים או החיצוניים המפריעים לצמיחתם ולהתפתחותם האישית.

הירק:

הסלק הוא גידול שמוצאו כנראה במזרח התיכון. בתלמוד הבבלי מזוהה הסלק כתרד (אין המדובר בצמח הנקרא כיום תרד). פרשני ימי הביניים ביארו אף הם את ה'תרדים' בשם הערבי 'סלק'. הרמב"ם כתב שמדובר במין דו-שנתי, וכנראה בתקופתו נהגו להשתמש גם בשורשי הסלק ולא רק בעלים.

כיום יש מנהגים שונים בעניין המאכל שיש לאכול בסימן סילקא (סלק). אולם כל הצמחים הנאכלים לפי הקהילות השונות הם מאותה המשפחה - סלקיים.

לדעת רב האי גאון¹ הסלק הוא תרד, אך יש הלוקחים סלק עלים ויש הנוהגים לקחת את השורש ולא את העלים. בכל מקרה כל העלים - תרד, עלי מנגולד או סלק - הם מאותה המשפחה

¹ רב האי גאון: (939-1038), אחרון גאוני בבל, ראש ישיבת פומבדיתא. ענה על אלפי שאלות שנשלחו אליו על ידי יהודים ברחבי אסיה, אירופה וצפון אפריקה, בכל תחומי היהדות.

הטעם לאכילת הירק:

השם סלק מזכיר את המילה בעברית "סילוק" - הסתלקות, ומסמל את התקווה שכל האויבים והשונאים יסתלקו. אך בבירור עמוק של תכונות הסלק כנראה יש קשר משמעותי יותר בין הבקשה "יהי רצון" למהות הסלק. לסלק יש תכונות ייחודיות המופיעות בדברי חז"ל: סילוק הפסולת מן הגוף. יוצא שלא רק שמו של הירק מזכיר את סילוק אויביו, אלא גם תכונות הסלק מבטאות את לשון הסילוק.

הבקשה הנאמרת על הסלק היא "יהי רצון מלפניך... שִׁיִּסְתַּלְקוּ אוֹיְבֵינוּ וְשׁוֹנְאֵינוּ וְכָל מְבַקְשֵׁי רַעְתָּנוּ". בירק הקודם שאכלנו, "כרתי", כבר אמרנו בקשה דומה: "שִׁיִּכְרְתוּ אוֹיְבֵינוּ וְשׁוֹנְאֵינוּ וְכָל מְבַקְשֵׁי רַעְתָּנוּ", לכן רב האי גאון כתב שהבקשה היא "יהי רצון מלפניך... שִׁיִּסְתַּלְקוּ חטאתנו".

הידעת?

- בקרב יהודי צפון אפריקה נוהגים להכין לכבוד ראש השנה תבשיל חגיגי מיוחד העשוי מעלי מנגולד ונקרא "בקילה". בקרב היהודים הספרדים דוברי הלאדינו ובקהילות אחרות במזרח התיכון, כדוגמת יהדות לבנון, משתמשים בעלי מנגולד או בתרד להכנת חביתות ירק דומות לחביתות הכרשה. חביתות אלה נקראות בלאדינו "קפטיקאס די פאזי" או "אלבונדיגס די פאזי" (קציצות תרד). אצל יהודי בבל נהוג לא לאכול את הסילקא אלא רק לומר את תפילת "יהי רצון". (מתוך ויקיפדיה, ערך סלק)
- לסלק יש היסטוריה עשירה, עוד מימי התלמוד. שורשיו של הסלק המתורבת מכילים כמות גדולה של סוכר, המהווה את חומר הגלם לייצור הסוכר הלבן שכולנו מכירים.
- לסלק יש סגולות בריאותיות רבות וממליצים מאוד לאכול. כבר בתלמוד מופיע שסלק טוב ללב וכן מקטין סיכון למחלות לב (על פי אחת הדעות בתלמוד, הכוונה היא רק כאשר הסלק מבושל).